

Nieuwe en herontdekte zeevogels sinds 2000

NEW AND REDISCOVERED SEABIRDS
SINCE 2000

Guido Keijl

Toen Peter Harrison's "*Seabirds, an identification guide*" in 1983 verscheen was ik als een kind zo blij. Eén goed boek met alle zeevogels erin, niet knullig en op postzegelformaat getekend: flinke tekeningen van vogels in vlucht met veel detail, boven- en onderzijde, verspreidingskaarten, belangrijke kenmerken, enzovoort. Dat ik hier en daar niet helemaal uit de brand geholpen was met mijn determinatieproblemen (juvenile jagers!) woog niet op tegen de algehele kwaliteit van het boek. Uiteraard bladerde ik niet alleen naar de bekende soorten; juist de hele zeldzame intrigeerden. Zo kwam ik langs Chinese Kuifstern *Sterna bernsteinii*, waarvan op dat moment bar weinig bekend was. De soort werd domweg nooit meer gezien. Inmiddels is deze extreem zeldzame soort herontdekt (zie onder andere Nieuwsbrief NZG 2(1): 3). De afgelopen jaren zijn diverse andere uitgestorven gewaande zeevogelsoorten herontdekt en zijn er zelfs enkele als nieuw voor de wetenschap beschreven. In dit artikel wordt een overzicht gegeven.

Vanuatustormvogel *Pterodroma occulta*

In januari 1927 verzamelde Rollo H. Beck diverse zeevogels nabij de Banks Islands, Noord-Vanuatu, in de Stille Oceaan ten noordoosten van Australië. Hieronder waren ook enkele *Pterodroma*-stormvogels, vermoedelijk Halsbandstormvogel *P. brevipes* en een aantal kleinere exemplaren. Deze laatste herkende hij echter niet als aparte soort; alle werden gedetermineerd als Witnekstormvogel *P. externa* (in Harrison *P. e. externa*), hoewel men aangaf dat ze leken op Kermadecwitnekstormvogels *P. cervicalis* (in Harrison 1983 *P. e. cervicalis*). De huiden werden opgeslagen in het American Museum of Natural History in New York en vervolgens min of meer vergeten. Voor hun overzichtspublicatie van grotere *Pterodroma*-stormvogels bestudeerden Murphy & Pennoyer (1952) uiteraard veel verschillende soorten en misschien ook wel de door Beck verzamelde vogels, maar in de publicatie kwam Witnekstormvogel niet aan bod. Ze verwezen voor de kleinere *Pterodroma*'s naar een toekomstige publicatie, maar die is

nooit gekomen. Ook Falla (1976) heeft de balgen in handen gehad, onderkende het feit dat ze kleiner waren, maar besloot dat het toch een kleine (ondersoort van) Witnekstormvogel moest zijn.

In april 1983 trof men in Australië op een kustweg een doodgereden (!) *Pterodroma* aan. Het dier kwam in het Australian Museum terecht en werd als een Witnekstormvogel beschouwd, hoewel men op de hoogte was van het feit dat niet alle maten met die soort overeenkwamen (Boles *et al.* 1985). Pas in 1997 kwamen Imber & Tennyson tot de conclusie dat het hier om een andere soort ging. Ze beschreven hem onder de naam "Vanuatu Petrel *P. occulta*" (Imber & Tennyson 2001). Hoewel de broedgebieden toen nog onbekend waren, veronderstelden de auteurs dat de soort ergens op de noordelijke Vanuatu-eilanden moest broeden.

Sinds 2001 is het stil gebleven rond Vanuatu Petrel, totdat Totterman (2009) de broedgebieden beschreef. Deze liggen inderdaad op Vanua Lava, Banks Islands, noordelijk Vanuatu. Vanua Lava is een actief vulkaaneiland, met als hoogste punt een steile rots die tot meer dan achthonderd meter boven zeeniveau piekt. Er waren nog geen gegevens gepubliceerd over broedende zeevogels op dit eiland. Lokale bewoners wisten wel dat er zeevogels broeden, maar veel informatie konden ze de auteur niet geven; de vogels werden kennelijk niet geconsumeerd. Totterman heeft het eiland verschillende keren bezocht, maar de vogels waren moeilijk te bereiken. Hij hoorde ze wel roepen op de steile, dicht met varens en grassen begroeide hellingen, maar kon ze niet vinden. Pas in de nacht van 21 februari 2009 vond zijn gids een bewoond hol en trok de bevederde bewoner naar buiten. Omdat hij dat te wild deed brak het enige ei en heeft de vogel het niet overleefd .... Het was echter onmiskenbaar een Vanuatustormvogel! De lokale bewoners hebben de vogel met smaak opgegeten. Enkele dagen later vonden Totterman en zijn gids onder grote rotsblokken zo'n tien holen op een halve hectare, alle zo'n 70 cm diep. Bovendien waren er ten minste nog twee subkolonies en lijkt het niet onmogelijk dat er op dit eilandje nog meer zijn. Op het naburige Mere Lava worden door de bewoners wel zeevogelkuikens verzameld voor consumptie, maar dit zijn vermoedelijk alle Audubons Pijlstormvogels *Puffinus lherminieri gunax*, die hier algemeen lijken te zijn. Vanuatu-stormvogels komen op Mere Lava vermoedelijk niet voor. Op Vanua Lava leven ook Slechtvalken *Falco peregrinus* en die jagen, getuige enkele karkassen, op de Vanuatustormvogels, misschien wel 's nachts, zoals al eerder elders is vastgesteld (op Goulds Stormvogels *Pterodroma leucoptera*). Daarnaast komen er verwilderde huiskatten voor op het eiland, maar kennelijk niet in het centrale deel. Het is onbekend of er ratten voorkomen, maar je kan je haast niet voorstellen dat dat niet zo zou zijn. Andere bedreigingen zijn volgens

de auteur tropische cyclonen en natuurlijk een vulkanische uitbarsting. Anderzijds leven de vogels hier natuurlijk al 'een tijdje' en hebben ze tot nog toe deze natuurlijke gevaren overleefd.

Shirihai & Bretagnolle (2010) beschrijven het voorkomen en herkenning op zee van Vanuatustormvogel. De vogel lijkt, zoals uit bovenstaande duidelijk mag zijn, sterk op de Witnekstormvogel, maar onderscheidt zich onder andere door een iets kleiner formaat, een relatief langere staart en grijzere onderkant van de handpennen, hoewel dit laatste bij beide soorten kan voorkomen. De foto's bij het artikel geven weinig hoop dat welke zeevogelaar dan ook Vanuatustormvogel ooit met zekerheid op zee kan determineren anders dan nabij de kolonie. Opvallend is dat Shirihai & Bretagnolle (2010) zich niet uitlaten over de soortstatus van Vanuatustormvogel; ze schrijven in de titel zelfs *Pterodroma (cervicalis) occulta*, omdat ze 'meer gegevens willen verzamelen'. Verstandig besluit lijkt me. Gezien hun literatuurlijst hebben ze echter grote plannen, die ze dus pas later zullen ontvouwen (Shirihai & Bretagnolle in prep.).

Vanuatustormvogel is duidelijk heel zeldzaam. Totterman (2009) vond drie subkolonies, maar durft zich op geen enkele manier uit te laten over het aantal vogels dat hij gehoord heeft. Shirihai & Bretagnolle (2010) zien enkele tientallen exemplaren op zee en houden het daarom op 'mogelijk enkele tientallen tot enkele honderden paren', maar zo kan ik het natuurlijk ook. In ieder geval is Witnekstormvogel duidelijk algemener, met een geschatte populatie van 50.000 broedpaar of 150.000 exemplaren. Witnekstormvogel broedt nagenoeg uitsluitend op de Kermadec-eilanden, zo'n 2500 kilometer ten zuidoosten van Vanuatu. Er is niet alleen een klein verschil in uiterlijk tussen de taxa, er lijkt ook enig verschil in broedperiode te zijn, hoewel daar nog niet veel informatie over is: Vanuatustormvogels hebben eind februari nog eieren en in het verleden, toen er nog jongen werden verzameld voor consumptie, gebeurde dat in april, vlak voor het uitvliegen. Witnekstormvogels op Kermadec hebben eieren in december-januari en hun jongen vliegen uit in juni.

Vanuatustormvogels jagen in de vlucht op vliegende vissen; ze achtervolgen deze zigzaggend soms wel driehonderd meter en houden dit twee minuten vol. Moet een spectaculair gezicht zijn! Daarnaast eten ze pijlinktvis. Bij een '*feeding frenzy*' van zeevogels houden ze zich op aan de voorzijde of zijkant van de groep (Shirihai & Bretagnolle 2010). De auteurs besluiten hun verhaal met de beste plek om de 'soort' te zien. Doe dat niet in een klein bootje, want de zee is er kennelijk gevaarlijk: ze kwamen zelf bijna om in de enorme golven!

Sierlijke stormvogel *Pterodroma brevipes magnificens*

Tegelijkertijd met de Vanuatustormvogels, in 1927, verzamelde Rollo H. Beck ook zes andere stormvogels, die onder de naam Halsbandstormvogel *P. brevipes* in een laatje verdwenen. [In Harrison 1983 staat *P. brevipes* als ondersoort van Gould's Stormvogel *P. leucoptera* genoemd en lijken de tekeningen 'niet erg' op de foto's in Bretagnolle & Shirihai 2010!] Bij een studie van stormvogels in 1997 vielen de zes museumexemplaren op tussen andere 'echte' *brevipes* door hun zeer donkere onderzijde en geringere formaat (Bretagnolle & Shirihai 2010). In 2003 en opnieuw in 2007 zag Shirihai donkere stormvogels *Pseudobulweria* sp. bij Nieuw Guinea, waarvan hij aanvankelijk vermoedde dat het om Macgillivrays Stormvogels *P. macgillivrayi* ging. Na zijn ervaringen met *echte* Macgillivrays Stormvogels op zee raakte hij er echter van overtuigd dat het om een andere soort moest gaan (Shirihai *et al.* 2009). Dit riep opnieuw de vraag op wat nu precies die kleine donkere museumstormvogels waren, die uiteindelijk als "*Pterodroma brevipes magnificens* subsp. nov." (Sierlijke Stormvogels) werden beschreven (Shirihai & Bretagnolle 2010). Opmerkelijk genoeg is Imber (1985) eigenlijk de enige geweest die ooit de vraag heeft gesteld hoeveel ondersoorten de Halsbandstormvogel nu precies had, ondanks alle aandacht die er altijd al geweest is voor deze groep.

Sierlijke Stormvogel op zee bij de Banks Islands, gefotografeerd in de buurt van de kolonie. *Magnificent Petrel near the colony at the Banks Islands.* (Hadoram Shirihai, © Tubenoses Project).

Tijdens een speciaal uitgeruste expeditie in december 2009 nabij de Banks Islands, Noord-Vanuatu, werd de broedlocatie van de donkere *brevipes* mogelijk vastgesteld. In de avond, tijdens een rondgang om het eiland Vanua Lava, zag men een klein groepje van deze donkere stormvogels vlakbij land. Dit werd uitgelegd als een terugkeer naar de kolonie, die zoals bij zoveel stormvogelachtigen 's nachts plaatsvindt. Weliswaar werd bij nachtelijk bezoek geluid opgenomen van *P. brevipes/leuoptera*-stormvogels, maar welke soort het geluid produceerde is nog niet duidelijk.

Interessant is het foerageergedrag van Sierlijke Stormvogels: ze vormen grote groepen met sterns, noddies, genten en pijlstormvogels, vaak ook met fregatvogels erbij. Bonte Sterns *Sterna fuscata* zijn de eerste die de vis lokaliseren, waarna Audubons Pijlstormvogels deze duikend proberen te pakken. Uiteindelijk verzamelt ook de rest van de zeevogels zich en ontstaat er een vreetfestijn, waarbij de Sierlijke Stormvogels zich zeer terughoudend opstellen in de staart van de groep en de restjes oppikken. Lokale vissers vertelden de auteurs dat ook wild foeragerende tonijn allerlei visresten achterlaat waar deze stormvogels op foerageren. Vanuatustormvogels daarentegen foerageren solitair op vliegende vis en pijlinktvis die opgejaagd worden door roofvissen.

Op zee lijkt Sierlijke Stormvogel moeilijk herkenbaar te zijn, maar nabij de kolonies is het natuurlijk makkelijker. Normaal gesproken kent Halsbandstormvogel, zoals zo veel *Pterodroma*-soorten, lichte en donkere vormen, die door elkaar voorkomen. Bij Sierlijke Stormvogel komen deze vormen niet voor (althans, onbekend): er zijn weliswaar (iets) lichtere, maar die zijn nog donkerder dan de donkerste Halsbandstormvogels. Helaas vliegen er nog vele andere donkere *Pterodroma*'s op aarde rond .... Opvallend aan de foto's in het artikel van Bretagnolle & Shirihai (2010) vond ik de scherp afgescheiden witte kin en keel, die ook iets anders van vorm is dan de witte keel van de Halsbandstormvogels op de foto's, maar de auteurs maken daar geen opmerkingen over. Zou het aan de foto's liggen?

Overigens zijn er ook grootte- en (geringe) structuurverschillen: Sierlijke is kleiner dan Halsband, heeft een kleinere snavel en is slanker, maar heeft een relatief langere staart en kortere vleugels. Ook de vlucht is anders dan die van Halsbandstormvogel en herinnert meer aan een Bulwers Stormvogel *Bulweria bulwerii*, met een zeer lage vlucht afgewisseld met hoge bogen. Aan het eind van hun artikel sommen Bretagnolle & Shirihai (2010) nog eens op waarin *magnificens* verschilt van *brevipes*: afgezien van bovengenoemde broedt hij ook nog eens in de zuidelijke zomer, in tegenstelling tot *brevipes*, in alle bekende kolonies. Waarom dan zo voorzichtig en niet

magnificens beschrijven als aparte soort? Mogelijk heeft Shirihai geleerd van zijn ervaringen met het beschrijven van een nieuwe pijlstormvogel *Puffinus atrodorsalis* op basis van een enkel exemplaar (Shirihai & Sinclair 1994, Shirihai *et al.* 1995); deze 'soort' maakt gezien zijn behandeling door Hillcoat *et al.* (1997) een hele grote kans in de synonymie te verdwijnen. Bretagnolle & Shirihai (2010) geven aan weliswaar 'hoogst waarschijnlijk' met een nieuwe soort van doen te hebben, maar meer gegevens te willen verzamelen, bijvoorbeeld door moleculaire analyse en playback-experimenten. Althans de DNA-analyses lijken onderweg, want ze verwijzen alvast naar twee publicaties van Gangloff *et al.* (submitted en in prep.). We wachten in spanning af. Inmiddels zijn er enkele filmpjes op YouTube verschenen (bijvoorbeeld youtube.com/watch?v=ydBzLtZ2qwl&feature=player_embedded), maar hierop staan, afgezien van wat foto's, alleen bewegende beelden van rokende inlanders op de rand van overigens fraaie caldera's met grandioze uitzichten en mensen die op hobbelerende bootjes op volle zee onzichtbare vogels fotograferen; de bewegende vogels blijven vooralsnog buiten beeld.

Becks stormvogel *Pseudobulweria becki*

Harrison (1983) behandelt Becks Stormvogel in de tekst van Tahiti-stormvogel *Pterodroma rostrata*. Tot in de jaren 1980 was Becks Stormvogel slechts bekend van twee exemplaren, verzameld door – alweer – Rollo H. Beck in 1928 en 1929. Er zijn door de jaren heen 'claims' geweest van mogelijke Becks Stormvogels, waaronder een groep van liefst tien vogels in 1969 ten noordoosten van Nieuw-Guinea. Omdat niemand wist hoe de soort eruit moest zien, zijn deze waarnemingen nooit serieus genomen. Spectaculair was dan ook een waarneming van een op deze soort gelijkende stormvogel in 2003, die leidde tot een hernieuwde zoektocht in juli-augustus 2007 in wateren nabij de Bismarck-archipel, ten (noord)oosten van Nieuw-Guinea (Shirihai 2008). Een 'modern' opgezette zoektocht, waarbij in 67 uur tijd zo'n vier ton "*chum*" in stukjes en beetjes overboord werd gezet, leverde ten minste enkele tientallen exemplaren op, waarvan fantastische foto's zijn gemaakt vanuit een roeibootje, dit laatste omdat de vogels niet nabij het schip durfden te komen. Op sommige plaatsen was Becks Stormvogel zelfs talrijker dan zijn evenknie, Tahitistormvogel. Een bonus was een in zee drijvende vers dode juveniele Becks, die kon worden opgevisst. Resultaten van het DNA-onderzoek moeten nog gepubliceerd worden. Ook van deze soort zijn de broedgebieden nog onbekend, maar de vondst van het verse, pas uitgevlogen jong wijst op broeden in de omgeving. Becks Stormvogel lijkt zeer sterk op Tahitistormvogel, maar is zo'n 15% kleiner.

Becks Stormvogel gefotografeerd op zee bij de Bismarck Eilanden. *Beck's Petrel near the Bismarck islands.* (Hadoram Shirihai, © Tubenoses Project).

Macgillivrays Stormvogel *Pseudobulweria macgillivrayi*

Nog zo'n intrigerende stormvogel, MacGillivrays Stormvogel, zelfs in 1983 alleen nog bekend van één enkel donsjong op Gau (Fiji Eilanden) verzameld in 1855! Zo'n 130 jaar later, in 1984, werd opnieuw een exemplaar gevangen op Gau, een bewijs dat de soort nog bestond. Overigens had men op Fiji, in het museum aldaar, al in 1965 een exemplaar in handen gehad, maar het belang van die waarneming werd toen niet onderkend: het geval werd nooit gepubliceerd en is in de vergetelheid geraakt, zoals dat kennelijk wel vaker gebeurt met zeldzame stormvogels. Na de waarneming in 1984 zijn meer exemplaren op Fiji waargenomen. De broedgebieden zijn vooralsnog onvindbaar, maar liggen vast op Gau (Watling & Lewanavanua 1985, Imber 1986, Watling 1986, Priddel *et al.* 2008). In mei 2009 is een expeditie uitgerust om de soort op zee te vinden (Shirihai *et al.* 2009). De maand mei is gekozen omdat in april en mei enkele MacGillivrays Stormvogels werden aangetroffen op daken op Gau, een indicatie dat er vogels aan land kwamen om te broeden. Bij de onderneming in mei 2009 is 'slechts' duizend kilo "chum" en honderd kilo lever verbruikt,

maar dat leverde wel waarnemingen op van maar liefst acht verschillende exemplaren, waarvan er vier werden gefotografeerd. Op grond van ervaringen elders met stormvogels en "chummen" schatten de auteurs de broedpopulatie op niet meer dan vijftig paren. Interessant is de tijdanalyse. Aan de hand van gecrashte, anderszins gevangen en museumexemplaren om de broedtijd te bepalen lijken er twee periodes van broedactiviteit te zijn: vanaf april en vanaf september. Op grond daarvan speculeren de auteurs dat er misschien wel jaarrond broedactiviteiten plaatsvinden en dat niet-geslachtsrijpe vogels ook aan land komen om bij de kolonie een kijkje te nemen. Het zou bij mijn weten dan wel de eerste stormvogel zijn die twee keer per jaar broedt. Of zou er iets vergelijkbaars aan de hand zijn als met stormvogeltjes op de Azoren, waar twee gescheiden populaties bleken voor te komen (zie onder)? Het ligt voor de hand dat de populatie bedreigd wordt door verwilderde varkens, omdat deze op het eiland talrijk aanwezig zijn en langzaamaan oprukken naar de hoogste berg op het eiland (715 meter; Villard *et al.* 2006). Bovendien vreest men voor effecten van de beugvisserij, die lokaal in ieder geval slachtoffers eist onder Tahitistormvogels en Kermadecstormvogels *Pterodroma neglecta*. MacGillivrays Stormvogel is geheel donker en kan met diverse andere zeevogels worden verward, waaronder de kleinere Bulwers Stormvogel en de nagenoeg even grote Jouanins Stormvogel *B. fallax* (spanwijdte 79 cm; MacGillivrays Stormvogel 73 cm, gebaseerd op slechts één exemplaar). Een filmpje over historie en zoekactie (van vogels alleen foto's, geen bewegende beelden) is te zien op <http://www.youtube.com/watch?v=F1zbBGk9BIs>

Nieuw-Zeelands Stormvogeltje *Oceanites maorianus*

Nieuw-Zeelands Stormvogeltje is in het verleden als ondersoort van Wilsons Stormvogeltje *Oceanites oceanicus* beschouwd. Hij was voor het laatst waargenomen in 1850 en de veronderstelling dat hij was uitgestorven lag voor de hand. Op 25 januari 2003 maakte een groep vogelaars een pelagische trip vanaf Noordereiland in Nieuw-Zeeland. Nadat flinke aantallen Bont Stormvogeltjes *Pelagodroma marina* de waarnemers al wat blasé hadden gemaakt was een plotseling opduikend zwart-wit stormvogeltje een welkome afwisseling dat meteen de volle aandacht kreeg. De waarnemers waren erg tevreden met wat naar zij meenden een Zwartbuikstormvogeltje *Fregetta tropica* moest zijn; een zeldzame soort in Nieuw-Zeeland. Er werden foto's gemaakt, maar bij het bekijken daarvan kreeg men argwaan. Het was niet duidelijk wát het was, maar het was in elk geval géén Zwartbuikstormvogeltje .....

Een zoektocht in de zeevogelliteratuur leverde niets op.

Nieuw-Zeelands Stormvogeltje was slechts een ondersoort en veel aandacht had deze daarom nooit gehad. Bovendien, die vorm was uitgestorven. Men wendde zich vervolgens met de foto's tot specialisten, die met de suggestie van *O. (o.) maorianus* kwamen. Hoe het verhaal is afgerond is te lezen op <http://www.wrybill-tours.com/idproblems/stormpet1.htm> (of google op *Oceanites maorianus*). Ik kan iedereen aanraden even op de hier genoemde site te kijken en de links te volgen, want er staan prachtige foto's op van het overduidelijk niet uitgestorven stormvogeltje. Het verhaal van de ontdekking is al jaren geleden op papier verschenen (Flood 2003, Saville *et al.* 2003). Inmiddels treffen pelagische trips in dezelfde regio de soort met enige regelmaat aan. Eén exemplaar vloog zelfs de stuurhut van een vissersboot binnen. Een bescheiden vangactie, waarbij vogels met zenders zijn uitgerust om de broedlocaties te achterhalen, leverde vier mannetjes op (Robertson & Stephenson 2008), maar – het wordt misschien saai om te vermelden – nog géén broedgebieden. Nu zal het broedgebied, of de broedgebieden, vast nog wel rat-, kat- en muismuisvrij zijn, maar het zou natuurlijk fijn zijn dat ook zo te houden.

Monteiro's Stormvogeltje *Oceanodroma monteiroi*

Tijdens onderzoek aan Madeirastormvogeltjes *Oceanodroma castro* op de Azoren, ontdekte Luis Monteiro dat er in feite twee populaties zijn: een vorm die in de zomer tot broeden komt en een andere die zich in de winter voortplant. De zomer- en wintervogels komen elkaar op land alleen tegen in augustus en september. Dat de scheiding tot soortvorming zou kunnen leiden is duidelijk en Monteiro publiceerde netjes zijn bevindingen (Monteiro & Furness 1998). In de jaren erna is het onderzoek voortgegaan, waarbij onder andere de geluiden zijn geanalyseerd. Onderzoek aan geluid is, naast DNA, misschien wel het meest voor de hand liggend, omdat vogels die 's nachts de kolonie bezoeken een potentiële partner waarschijnlijk alleen vinden door op geluid (en geur?) af te gaan. Overigens verschillen de vogels uit beide groepen aanzienlijk in morfologie en ecologie, al zal een zeevogelaar-met-verrekijker er niet enthousiast van worden. Diverse auteurs speculeerden al over de nieuw te beschrijven soort (Sangster 1999, Robb *et al.* 2008) en in 2008 was het zo ver (Bolton *et al.* 2008). Jammer voor vogelaars is dat ze in het veld eigenlijk niet van elkaar te onderscheiden zijn en alsof het allemaal nog niet lastig genoeg is, is er recent nog meer 'gesplit' in hetzelfde soortencomplex. Kaapverdisch Stormvogeltje *O. jabejabe* is (opnieuw) als aparte soort erkend en die status is voor Grants Stormvogeltje in voorbereiding.

Puerto-Montt Stormvogeltje *Oceanites* spec., Seno de Reloncaví, Chili, februari 2011. *As yet undescribed storm-petrel species, Seno de Reloncaví, Chile, February 2011* (Peter Harrison, © Peter Harrison HSOW).

Puerto-Monttstormvogeltje *Oceanites* species

Rond de zuidpunt van Zuid-Amerika kunnen met enige regelmaat twee zwart-witte stormvogeltjes worden gezien: Wilsons *Oceanites oceanicus* en Zwartbuikstormvogeltje *Fregetta tropica*. Begin februari 2009 vertrok een internationale groep doorgewinterde vogelaars voor een pelagische tocht vanaf Valparaiso in Chili. Ze rondde de punt van Zuid-Amerika en eindigde in Buenos Aires, Argentinië. Halverwege in Chili echter, in een van de fjorden, juist ten zuiden van Puerto Montt in de Golf van Seno de Reloncaví, werden op 4 februari zo'n vijftig stormvogeltjes gezien en gefotografeerd waar de mannen 'niks mee konden'. Even daarvoor had men Wilsons Stormvogeltjes van de

ondersoort *O. o. chilensis* gezien en die waren het in ieder geval niet. Alle onbepaalde stormvogeltjes leken op zowel Wilsons als Sierlijke Stormvogeltje *O. gracilis*, maar hadden erg veel wit op de onderstaart/anaalstreek en een duidelijke witte streep over zowel boven- als ondervleugels. Gelukkig zijn de heren niet op hun waarnemingen blijven zitten en hebben ze het hele verhaal, gelardeerd met foto's, op papier gezet (Dowdall *et al.* 2009). Hun voorzichtige conclusie dat het misschien om een nieuwe soort zou gaan leek een tikje voorbarig en was ongetwijfeld ingegeven door de ontdekkingen van nieuwe of uitgestorven gewaande soorten in Nieuw-Zeeland (zie boven) en bij Portugal (Robb *et al.* 2008). Het verhaal kreeg echter een spannend staartje.

Peter Harrison had in het zoölogisch museum in Argentinië twee balgen van stormvogeltjes onderzocht die door Pearman (2000) gedetermineerd waren als Sierlijke Stormvogeltjes. Ze waren verzameld in 1972 en 1983 in Argentinië en het waren de eerste gevallen van deze soort voor dat land. Harrison was het echter niet eens met Pearmans determinatie; hij meende zelfs dat het een nog onbeschreven stormvogeltje was en de gedachte dat het wel eens dezelfde zou kunnen zijn als die van Puerto Montt drong zich op. Een vijf man sterk team ondernam in februari 2011 een tiendaagse expeditie naar Puerto Montt, waar vijf dagen op zee werden doorgebracht. Met "chum" zijn zeevogels naar de boot gelokt en dat leverde maar liefst 1500 waarnemingen op van dit kennelijk niet zo zeldzame stormvogeltje. Vanuit een roeiboortje zijn er met een afschietbaar net twaalf gevangen. Behalve maten en foto's zijn bloedmonsters genomen. Het is nog wachten op de resultaten ervan, maar de waarnemers zijn er alvast van overtuigd dat het inderdaad een nieuwe soort betreft. Er zijn bij mijn weten nog geen officiële publicaties, maar op diverse documenten op internet wordt al melding gemaakt van 'de eerste nieuwe zeevogelsoort sinds 55 jaar' en het 'eerste nieuwe stormvogeltje in 89 jaar'. Dat laatste komt van journalisten en klopt (daarom?) natuurlijk niet, net zo min als het vermelde gewicht van drie gram!

Volgens de ontdekkers is het nieuwe stormvogeltje vermoedelijk het nauwst verwant aan Sierlijk Stormvogeltje, maar houdt het qua uiterlijk het midden tussen Wilsons en Nieuw-Zeelands Stormvogeltje, met een opvallend breed wit vleugelveld op zowel boven- als ondervleugel, eerder een vlek dan een streep. De witte bevedering op de buik loopt bovendien niet zo ver door naar de borst als bij Sierlijk Stormvogeltje en ook de maten komen met die soort niet overeen. De populatie wordt op dit moment (mijns inziens wat wild) geschat op ten minste 10.000 exemplaren in alleen al het onderzoeksgebied. Ten tijde

van het bezoek was het zelfs de talrijkste zeevogel. Uiteraard is er nog vrijwel niets bekend over de biologie, maar tijdens de vangactie werden ook net uitgevlogen exemplaren gevangen, dus de broedgebieden liggen waarschijnlijk in de buurt. Op grond van de aanwezigheid van vers uitgevlogen juvenielen gokken de expeditieleden dat de broedtijd in november begint. Opmerkelijk is het foerageergedrag: in plaats van over het water te lopen zoals andere stormvogeltjes, schijnt de nieuwe soort te duiken en onder water zijn voedsel te zoeken, net als Mediterraan Stormvogeltje *Hydrobates melitensis* dus. Wat naar mijn smaak nog wel bijna opmerkelijker genoemd mag worden, is dat al die duizenden stormvogeltjes leven in een niet bepaald dunbevolkt gebied in een fjord in Centraal-Chili, met regelmatig scheepsverkeer door de baai en talloze strandvakantie-gangers. De stormvogeltjes moeten met een goede telescoop haast vanaf het strand te zien zijn! Er zal er toch wel eens eentje zijn aangespoeld? Is het behalve Dowdall *et al.* (2009) nooit iemand opgevallen dat die lokale stormvogeltjes er 'vreemd' uitzagen? Een en ander opent overigens wel mogelijkheden voor zeevogelliefhebbers die hun soortenlijst willen aanvullen met 'iets nieuws', want er zijn ongetwijfeld veerboten die de baai oversteken, of vissers die tegen betaling wel de baai willen invaren, al of niet gewapend met "chum". Het wachten is op een lokale slimmerik die pelagics gaat organiseren.

Ik heb het in deze bijdrage nog niet eens gehad over al het (grotendeels moleculaire) onderzoek waarbij vooral grote maar ook een aantal kleinere albatrossen, voorheen 'slechts' als ondersoorten beschouwd, soortstatus hebben gekregen. Hoeveel cryptische stormvogelachtigen zweven er nog onbeschreven boven de oceanen rond? Zo zit er mogelijk ook 'beweging' in de Zwartkapstormvogel *Pterodroma hasitata* in het Caribische gebied. Ook deze soort is variabel, met lichte en donkere vormen. De kleurvormen komen vooral tot uiting in de zwarte tekening op de kop, met 'white-faced' en 'black-faced' exemplaren (Howell & Patteson 2008). Bovendien wordt er nog een intermediair type onderscheiden. Vogelaars die pelagics maken voor de Noord-Amerikaanse oostkust zien vooral de 'white-faced'. Behalve variatie in kleur en seizoensvoorkomen is er ook variatie in rui en afmetingen tussen de kleurvormen, die niet toevallig verdeeld lijkt. Hoewel er inmiddels veel op zee gekeken en gefotografeerd wordt, wat heel nuttig is, is het natuurlijk van belang de broedgebieden van al deze vormen te vinden. Er zijn wel broedgebieden van Zwartkapstormvogels bekend, maar vooralsnog brengen die niet veel klaarheid in het geheel: zo zijn er van Haiti zowel 'black-faced' als 'intermediate' exemplaren bekend. Het broedgebied van de 'white-faced' is tot nog toe alleen bekend van een opgezet museum-

exemplaar zonder locatie, waarvan altijd werd verondersteld dat hij afkomstig was van Dominica; mogelijk broedt deze vorm dus op de Bovenwindse Eilanden.

Howell & Patteson (2008) geven een interessant overzicht van *Pterodroma*'s in het Caribisch gebied. Zwartkapstormvogel is tegenwoordig als broedvogel alleen bekend van bergachtig gebied op Hispaniola, ongeveer in het grensgebied tussen Haïti en de Dominicaanse Republiek. In het verleden broedden Zwartkapstormvogels op Guadeloupe (het kleinste eiland van het stel), Dominica en misschien ook wel op Martinique. Jamaicaanse Stormvogel *Pterodroma caribbaea*, vaak als een donkere ondersoort beschouwd van Zwartkapstormvogel, was al bekend als broedvogel van Jamaica, maar is vermoedelijk uitgestorven. Tot slot was er nóg een donkere *Pterodroma*, die mogelijk eveneens op Guadeloupe heeft gebroed, maar hiervan is kennelijk nog minder bekend. De auteurs vragen zich af of al deze donkere vormen misschien wel aparte soorten zijn geweest. Een vergelijkbaar geval heeft zich voorgedaan bij Salvins Stormvogel *Pterodroma heraldica*, waarvan donkere exemplaren op Henderson Island naast de lichte vorm bleken te broeden zonder daarmee te mengen. Deze donkere vorm heeft enige tijd geleden soortstatus gekregen als Hendersons Stormvogel *P. atrata* (Brooke & Rowe 1996). Zou het Caribisch gebied, voordat het overspoeld werd door mensen, ratten, mangoesten, katten en ander bodemonveiligmakend gespuis, inderdaad vol hebben gezeten met een keur aan stormvogelsoorten die elk op hun eigen eiland broedden, maar die alle verloren zijn gegaan? Of wordt er binnen afzienbare tijd aan de hand van DNA-studies bewezen dat het allemaal toch één soort was, met diverse (eiland-)kleurvormen? In ieder geval blijken al die "chummende" stormvogelexpedities veel interessants op te leveren, ook al speelt het meeste zich ver van onze Noordzee af. Ik hoop dat Shirihai & Bretagnolle (in prep.) opschieten met hun boek, want ik ben benieuwd hoe ze alles daarin gaan vermelden. Dat Harrison (1983) zo langzamerhand wel herschreven mag worden heeft de inmiddels 64-jarige zeevogelaar zelf ook al bedacht. Er gaan geruchten dat hij werkt aan een nieuwe 'bijbel' die in 2016 zou moeten verschijnen. Zou daarin dan ook het sinds 1912 uitgestorven gewaande Guadeloupestormvogeltje *Oceanodroma macrodactyla* als herontdekt vermeld kunnen worden?

Dankwoord

I would like to thank Hadoram Shirihai and Peter Harrison for their excellent photographs.

Summary

In this paper a review is presented of some new and rediscovered seabird species since 2000. Vanuatu petrel *Pterodroma occulta*, *Magnificent petrel* *P. brevipes magnificens*, *Beck's petrel* *Pseudobulweria becki*, *Fiji petrel* *P. macgillivrayi*, *New Zealand storm-petrel* *Oceanites maorianus*, *Monteiro's storm-petrel* *Oceanodroma monteiroi*, and the not yet officially named *Puerto Montt storm-petrel* *Oceanites species*.

Referenties

- Boles W.E., K. Bartram & G.P. Clancey 1985. First Australian specimen of the White-necked Petrel. *Australian Birds* 19: 51-54.
- Bretagnolle V. & H. Shirihai 2010. A new taxon of Collared Petrel *Pterodroma brevipes* from the Banks Islands, Vanuatu. *Bulletin of the British Ornithologist's Club* 130: 286-301.
- Brooke M. de L. & G. Rowe 1996. *Albatrosses and Petrels across the World*. Oxford University Press, Oxford.
- Dowdall J., S. Enright, K. Fahy, J. Gilligan, G. Lillie & M. O'Keefe 2009. Unidentified storm petrels off Puerto Montt, Chile, in February 2009. *Dutch Birding* 31: 218-223.
- Falla R.A. 1976. Notes on the gadfly petrels *Pterodroma externa* & *P. e. cervicalis*. *Notornis* 23: 320-322.
- Flood B. 2003. The New Zealand storm-petrel is not extinct. *Birding World* 16: 479-483.
- Gangloff B., H. Shirihai, D. Watling, C. Cruaud, A. Couloux, A. Tillier, E. Pasquet & V. Bretagnolle (submitted). The complete phylogeny of the world's most endangered seabirds genus: systematics, species status and conservation implications. *Conservation Genetics*.
- Gangloff B., F. Zino, J. González-Solís, H. Shirihai & V. Bretagnolle (in prep.). Phylogeography and phylogenetics of the complex of gadfly petrels (*Pterodroma feae*, *madeira*, *deserta*) from the northeast Atlantic.
- Hillcoat B., C.S. Roselaar & D.I.M. Wallace 1997. *Puffinus Iherminieri* Audubon's Shearwater. BWP Update. *The Journal of Birds of the Western Palearctic* 1: 183-191.
- Howell S.N.G. & J.B. Patteson 2008. Variation in the Black-capped Petrel – one species or more? *Alula* 14: 70-83.
- Imber M. 1986. The plight of the Fiji Petrel *Pseudobulweria macgillivrayi*: a report of a visit to Gau Island in 1985. *Australasian Seabird Newsletter* 24: 8-12.
- Imber M.J. & A.J.D. Tennyson 2001. A new petrel species (Procellariidae) from the southwest Pacific. *Emu* 101: 123-127.
- Monteiro L.R. & R.W. Furness 1998. Speciation through temporal segregation of Madeiran Storm-petrel (*Oceanodroma castro*) populations in Azores? *Philosophical Transactions of the Royal Society of London B* 353: 8945-953.
- Murphy R.C. & J.M. Pennoyer 1952. Larger petrels of the genus *Pterodroma*. *American Museum Novitates* no. 1580.
- Pearman M. 2000. First records of Elliot's Storm Petrel *Oceanites gracilis* in Argentina. *El Hornero* 15: 141-143.
- Priddey D., N. Carlile, K. Moce. & D. Watling 2008. A review of records and recovery actions for the Critically Endangered Fiji Petrel *Pseudobulweria macgillivrayi*. *Bird Conservation International* 18: 381-393.

- Robb M., K. Mullarney & the sound approach 2008. Petrels night and day. Dorset.
- Robertson B.C. & B.M. Stephenson 2008. DNA sexing of the critically endangered New Zealand storm petrel (*Oceanites maorianus*, or *Pealeornis maoriana*). Notornis 55: 209-211.
- Sangster G. 1999. Cryptic species of storm-petrels in the Azores? Dutch Birding 21: 101-106.
- Saville S., B. Stephenson & I. Southey 2003. A possible sighting of an 'extinct' bird – the New Zealand storm petrel. Birding World 16: 173–175.
- Shirihai H. 2008. Rediscovery of Beck's Petrel *Pseudobulweria becki*, and other observations of tubenoses from the Bismarck archipelago, Papua New Guinea. Bulletin of the British Ornithologist's Club 128: 3-16.
- Shirihai H. & V. Bretagnolle 2010. First observations at sea of Vanuatu Petrel *Pterodroma (cervicalis) occulta*. Bulletin of the British Ornithologist's Club 130: 132-140.
- Shirihai H. & V. Bretagnolle (in prep). Albatrosses, petrels and shearwaters of the world: a handbook to their taxonomy, identification, ecology and conservation. Christopher Helm, London.
- Shirihai H. & I. Sinclair 1994. An unidentified Shearwater at Eilat. Birding World 7: 274-278.
- Shirihai H., I. Sinclair & P.R. Colston 1997. A new species of *Puffinus* shearwater from the western Indian Ocean. Bulletin of the British Ornithologist's Club 115: 75-87.
- Shirihai H., T. Pym, J. Kretschmar, K. Moce, A. Taukei & D. Watling 2009. First observations of Fiji Petrel *Pseudobulweria macgillivrayi* at sea: off Gau Island, Fiji, in May 2009. Bulletin of the British Ornithologist's Club 129: 129-148.
- Totterman S. 2009. Vanuatu petrel (*Pterodroma occulta*) discovered breeding on Vanua Lava, Banks Islands, Vanuatu. Notornis 56: 57-62.
- Villard P., S. Dano & V. Bretagnolle 2006. First data on the breeding biology of the Tahiti Petrel *Pseudobulweria rostrata*. Ibis 148: 285–291.
- Watling D. 1986. Rediscovery of a petrel and new fauna records on Gau Island. Oryx 20: 31-34.
- Watling D. & R.F. Lewanavanua 1985. A note to record the continuing survival of the Fiji (MacGillivray's) Petrel *Pseudobulweria macgillivrayi*. Ibis 127: 230–233.

Adresgegevens auteurs:

Guido Keijl

Brederodestraat 16a, 1901 HW Bakkum, g.o.keijl@casema.nl